No. 34 4 October 1929 Taoen 9.

RAGAD ADVERTENTIE:
Kabar premili: 1 — 30 temboeng f 1.— Langkoengipoen, saben 10 temboeng oetawi kirang: f 0.50.
Advertentie limrah: f 0,15 sagaris; (apes: f 1.25). Moendoet kapatjak langkoeng saking sapisan, oetawi moendoet dados lengganan, tepang rembag roemijin kalijan administratie.

Hoofdredacteur:
B. SOEMARNA
kabantoe
REDACTIE - COMMISSIE.

SWARA-TAMA
SERAT KABAR KATHOLIEK
Medal saben dinten Djoemoewah.

REGINIPOEN LENGGANAN
SWARA TAMA
sampoen kalijan regining Soeara Katholiek
1 taoen . . . f 7.50 } njoewoen kabajar
½ „ . . . f 3.75 } roemijin.

Adrèsipoen Redactie lan Administratie:
IGNATIUS - COLLEGE
DJOKJAKARTA.

Drukkerij „Canisius" Djokja.

INGKANG SINOEHOEN KANGDJENG SANTO BAPA PIUS XI.

1857. 31 Mei, mijos ing Desio, tjelak Milaan, poetra nomer sekawan; ingkang rama Francisco Ratti, ingkang iboe Teresa Calli.

1857. 1 Djoeni; kabaptis ing grédja paroki Desio; asma Ambrosius. Damianus, Achilleus.

1860-1866. Tampi woelangan sapisanan wonten ing dalem saking Pastoor G. Volontieri. Pasinaon poenika laminipoen sataoen. Kedjawi tampi piwoelang bab kawroeh, oegi tampi piwoelang ingkang mligi toemrap kabatosan saking Pastoor D. Ratti, pamanipoen Sang tjalon Santo Bapa.

1867. Dateng Séminari alit inggih poenika Séminari Santo Pétroes Martelaar ing Milaan; sami-sami moerid kagolong ingkang wanter pijambak; ingkang dipoen rem̶e̶ni sanget piwoelang bab matésis; wonten reraosan badé kakintoenaken dateng Turijn perloe ngladjengaken pasinaon bab poenika.

1879. 8 Oktober. Dados student ing Lombardisch College ing Roem.

1879. 20 Désèmber. Kaberkahaken dados Imam.

1879. 21 Désèmber. Njaosaken Koerban Mis ingkang sapisanan wonten ing San Carlo al Corso ing Roem.

1882. 13 Maret. Angsal titel Laureaat ing Theologie wonten ing Universiteit Sapienza ing Roem.

1882. 9 Djoeni. Angsal titel Laureaat ing Canoniek recht wonten ing Gregoriaansche Universiteit ing Roem.

1882. 28 Djoeni. Angsal titel Laureaat ing Filosofie wonten ing Academie Santo Tomas ing Roem. Saking peng-pengan anggènipoen iksamen, (inggih poenika tampi bidji 24, mangka inggil-inggiling bidji kedah 25), ngantos kapareng sowan pijambakan wonten ing ngarsanipoen Kangdjeng Santo Bapa Leo XIII.

1882. Djoeli. Dados Aartsbisschoppelijk delegaat wonten ing paroki Barni; wiwit Djoeli ngantos Sèptèmber garapanipoen namoeng mligi ingkang magepokan kalijan paroki.

1882. Oktober. Dados Leeraar moelang Gewijde Welsprekendheid lan dogmatiek wonten ing Séminari Santo Pétroes ing Milaan.

1882. November. Dados panoentoen ing prakawis kabatosanipoen tetijang ing Cenakel ing Milaan.

1883. 18 Djanoewari. Toemapakipoen moelang wosipoen agami dateng laré² ingkang badé tampi Kommoeni Soetji ingkang sapisanan.

1883. 4 Pébroewari. Toemapaking koersoes-koersoes kanggé laré-laré èstri nénéman, soepados mindak pangertosipoen dateng wosing agami.

1883. 4 November. Ngedegaken pakempalaning para goeroe wanita Katoelik, perloe mentjaraken piwoelang wosing agami.

1888. 5 November. Dados Bibliotékarisipoen Ambrosiaansche Bibliotheek ing Milaan.

1889. 31 Djoeli. Nginggahi redi Monte Rosa, saweg sapisan poenika Monte Rosa kainggahan saking Itali.

1890. 1 Agoestoes. Wontenipoen Ratti-traject ing redi Mont Blanc; Sang tjalon Santo Bapa medak saking redi oeroet margi ingkang wingi oeni dèrèng wonten tijang ingkang poeroen (wani) ngambah.

1891. Djoeni. Tindak dateng Weenen perloe njinaoe salah satoenggiling kawroeh.

1893. Djoeli. Kaoetoes dateng Parijs ngrembag prakawis ingkang magepokan diplomatiek.

1895. Saking pamoendoetipoen Kangdjeng Maha-biskop, Kardinaal Ferrari, ing Milaan, ngedegaken pakempalaning para Imam, ingkang tjalon moelang agami wonten ing pamoelangan-pamoelangan ing Milaan.

1899. Oktober. Wangsoel malih dateng Roem perloe njinaoe salah satoenggaling kawroeh.

1899. Wonten reraosan badé dipoenadjak dateng Pool lèr. nanging sarèhné wonten prakawis sanès ingkang langkoeng perloe, mila boten sijos.

1907. 6 Maret. Dados Huisprelaat Dalem Kangdjeng Santo Bapa.

1914. 8 Djoeni. Dateng London.

1914. Agoestoes. Dados Prefect Vaticaansche Bibliotheek.

1914. 14 Sèptèmber. Dados Kanunnik ing Sint Pieter.

1914. 28 Oktober. Dados Protonotarius Dalem Kangdjeng Santo Bapa.

1918. 19 Mèi. Dados Apostolisch Visitator ing Polen.

1918. 30 Djoeni. Nalika ing Warschau wonten arak-arakan Sakramén Maha-soetji, Pandjenenganipoen ingkang mbopong Sakramèn Mahasoetji.

1919. 19 Djoeli. Dados Nuntius ing Warschau.

1919. 28 Oktober. Kaberkahan dados Biskop wonten ing Warschau.

1919. Désèmber. Tindak pepriksa wonten ing Litauen.

1920. Pébroewari. Dados Voorzitter in de geallieerde commissie voor Hoog-Silezie.

1920. Maret. Pepriksa wonten ing Letland.

1920. 13 Agoestoes. Tijang Bolsewiki ambjoek dateng Warschau; sadaja liding corps diplomatique sami kepladjeng; namoeng Mgr. Ratti ingkang kantoen.

1921. Maret. Dados Maha-biskop ing Milaan.

1921. 13 Djoeni. Dados Kaardinaal.

1921. 15 Djoeni. Tampi topi abrit. Kangdjeng Santo Bapa Benedictus XV paring pasemon jèn béndjing badé kapilih dados Santo Bapa.

1921. 29 Agoestoes. Mangagengi tijang soedjarah dateng Loerdes.

1921. 5 Décèmber. Toewi ingkang wekasan dateng Desio, doesoen kalairan.

1921. 6 Décèmber. Kaarak loemebet ing Milaan.

1923. 2 Pébroewari. Wiwitipoen Conclaaf.

1923. 3 Pébroewari. Wiwitipoen pilihan.

1922. 6 Pébroewari. Kapilih dados Santo Bapa Pius XI.

1922. 12 Pébroewari. Tampi makoetaning Santo Bapa.

1922. 11 Pébroewari. Kradjan Dalem Kangdjeng Santo Papa kawangsoelaken. K. S. Bapa dados Nata mardika.

POEDJIASTOETI KONDJOEK INGKANG SINOEHOEN KANGDJENG SANTO BAPA PIUS XI.

Serat Katholiek poenapa kémawon ing taoen poenika njaosaken poedjiastoeti doemateng Ngarsa Dalem Ingkang Sinoehoen Kangdjeng Santo Bapa Pius XI, déné anggènipoen djoemeneng Imam sampoen 50 taoen, mila Swara Tama inggih boten poeroen kantoen njaosi poedjiastoeti. Ingkang Sinoehoen Kangdjeng Santo Bapa poenika ngertos basa katah, dalasan Arab inggih mangertos, namoeng éman sakedik, déné basa Djawi boten mangertos. Anggèn koela matoer „éman" waoe, sadjatosipoen boten soemedya njoeda kaloehoeran Dalem, namoeng kabekta saking kepéngin koela dipoengapé.

Dados Imam taoen 1879.

Ingkang Sinoehoen Kangdjeng Santo Bapa poenika anggènipoen binarkahan dados Imam rikala taoen 1879. Toemrap kita tijang Katholiek, sami-sami pangkat sadonja: kaimaman poenika pangkat ingkang inggil pijambak, amargi njepeng pangoewasa ingkang oenggoel pijambak inggih poenika njaosaken Koerban Mis sarta ngapoenten dosa poenapa déné maringaken Sakramèn sanèssanèsipoen.

Njaosaken koerban poenika sampoen wiwit kina mila. Manoet Kitab Soetji, ingkang miwiti njaosaken koerban: Abil kalijan Kain. Abil njaosaken koerban awarni tjempé moeloes, Kain awarni pamedaling pasitènipoen. Poenapa ta perloenipoen njaosi koerban? Ingkang masti, Abil lan Kain dipoentjrijosi déning ingkang bapa inggih poenika Bapa Adam, bilih Pandjenenganipoen roemijin wonten ing Taman Pirdoes. Wonten ing ngrikoe rahadjeng kaaken poetra déning Goesti Allah, sarta kagadang badé kainggahaken ing Swarga satoeroen-toeroenipoen, tanpa mawi pedjah roemijin. Nanging moerih ngaosana dateng peparing Dalem, Bapa Adam katjobi roemijin: boten pareng neda woh awisan. Jèn kalampah neda badé katoendoeng saking Pirdoes, boten kaaken poetra lan boten kapareng minggah Swarga. Poenika inggih toemrap satoeroen-toeroenipoen oegi.

Wasana Bapa Adam neda woh awisan, margi kénging pamboedjoekipoen Iboe Kawa. Iboe Kawa kénging pamboedjoekipoen sétan. Dadosipoen Bapa Adam kadosan, toeroen-toeroenipoen inggih toemoet kadosan, toemoet kétjalan sih kasoesantan, toemoet kétjalan wewenang ing ngatasipoen Swarga, (inggih poenika ingkang dipoenwastani dosa asal, dosa anggèn koela sami maris. (Sawenèh tijang witjanten: Apa jèn bapa maling, anaké bandjoer djeneng maling kabèh? Tetemboengan kados makaten poenika klintoe, awit anggèn koela sami toemoet boten dipoenaken poetra déning Goesti Allah poenika kaseboet ing djanggelanipoen: Jèn kowé toehoe, *kowé satoeroen-toeroenmoe* Dakpèk anak, Dakdoenoengaké ing Swarga, nanging jèn kowé ora mbangoenroet, *kowé satoeroen-toeroenmoe* Daksébrataké).

Mangsoeli ing nginggil. Bapa Adam sasampoenipoen katoendoeng saking Pirdoes, ladjeng kedoewoeng, nanging sampoen boten saged njaosi pepoelih, djalaran ingkang dipoenserikaken panggalihipoen poenika kaloehoeranipoen tanpa wates.

Oepami tijang pidak pedarakan kamipoeroen napoek ratoe, wah mbok tijang waoe dipoenboetjala dateng poendi ta, kados makaten poenika dèrèng saged damel pepoelih. Oepami tijang waoe kedoewoeng sanget, poenika inggih meksa dèrèng nama tjaos pepoelih.

Hjang Poetra welas dateng manoengsa, ladjeng paring kasagahan badé neboes: Jèn sampoen dipoenteboes manoengsa poenika angger poeroen ngambah margi ingkang andjog dateng Swarga, temtoe inggih saged loemebet ing Swarga saèstoe.

Bapa Adam angsal kasagahan kados makaten, sanget ing pangadjengadjengipoen dateng rawoehipoen Sang Paneboes. Mila inggih ladjeng nglampahi kasaénan. Poetra-poetranipoen sami dipoenwoelangi njaosaken koerban sarana njoenati sarta ambesemi tjempé lan sasaminipoen, tegesipoen: pasrah djiwa raga, badé dipoenpoenapak-poenapakaken, inggih mangga, djer sampoen roemaos lepat, ngiras ngakeni jèn Goesti Allah poenika Ingkang Moerba-misésa.

Njaosaken koerban kados Bapa Abil oetawi Kain poenika doemoegi rawoehipoen Goesti Jésoes taksih dipoenlestantoenaken.

Sareng Goesti Jésoes sampoen rawoeh, ingkang dados koerban kasantoenan, inggih poenika Goesti Jésoes pijambak wonten ing redi Kalpari. Koerban tanpa wates aosipoen, djalaran Goesti Jésoes poenika kaloehoeranipoen tanpa wates.

Saking karsanipoen Goesti Jésoes, anggènipoen njaosaken koerban waoe kateroesaken doemoegi poengkasaning djagad, nanging tanpa ngedalaken Rah, inggih poenika woedjoed Koerban Mis. Pandjenenganipoen matah para Rasoel sagegentosipoen nindakaken njaosaken Koerban waoe. Para Rasoel kadadosaken Imam, sarta sadaja kémawon ingkan tampi Sakramèn kaimaman kanti absah, gadah pangoewaos njaosaken Koerban Mis.

Ingkang Sinoehoen Kangdjeng Santo Bapa bingahipoen kados poenapa nalika dipoenbarkahi dados Imam. Atoer panoewoenipoen dateng Goesti Allah kados poenapa, déné kalilan njaosaken Koerban, mangka ingkang dados Koerban waoe Allah pijambak. Saèstoe pangkat ingkang saklangkoeng loehoer. Dalasan Malaékat boten kaparingan pangkat kados makaten.

Toenggilipoen pangoewaos ngapoenten dosa, dalasan Dèwi Marijah, sami-sami titah soetji pijambak, meksa boten kaparingan. Dèwi Marijah koewaos njoewoenaken pangapoentening dosa, nanging boten koewaos maringi.

Sapinten katahing Koerban Mis ingkang sampoen katjaosaken ing Kangdjeng Santo Bapa ing salebetipoen 50 taoen poenika, para maos saged nginten-nginten pijambak. Prakawis ngapoenten dosa, poenika kaping pinten, angèl pangétangipoen. Nanging sanadjana namoeng sapisan, manawi tijangipoen ingkang dosa waoe saged minggah Swarga, inggih sampoen loemajan.

ISINIPOEN:

Ingkang Sinoehoen Kangdjeng Santo Bapa Pius XI. — Poedjiastoeti Kangdjeng Santo Bapa Pius XI. — Wanita ing babagan sociaal — R.A. Kartini — Noewoen sanget — Boenbon tjrakèn — Ontjèn sekar gambir melati — Oerap-sari — Correspondentie.

Dados Biskop taoen 1919.

Ingkang Sinoehoen Kangdjeng Santo Bapa poenika sareng sampoen dados Imam 40 taoen, ladjeng kadjoendjoeng dados Biskop. Prakawis Sakramèn, Sakramèn kaimaman poenika namoeng satoenggal, nanging kénging kaoepamèkaken oendak-oendakan. Oendak-oendakan ing ngandap: Diaken. Nginggilipoen: Imam. Nginggil pijambak: Biskop. Kadosdéné Diaken ingkang badé dados Imam, kedah angsal barkah malih, makaten oegi Imam ingkang badé dados Biskop, inggih kedah angsal barkah malih.

Biskop poenika pangoewaosipoen bab maringaken sarana-sarana ingkang mikantoekakaken sih, nglangkoengi Imam. Biskop kadjawi saged maringaken Sakramèn baptis lsp. oegi saged maringaken Sakramèn kasantosan lan Sakramèn kaimaman.

Ing prakawis pangoewaos ngerèh, inggih ngoengkoeli Imam.

Kadjawi poenika para Biskop poenika dados gegantosing para Rasoel, sareng Imam namoeng dados pambantoening Biskop.

Ingkang Sinoehoen Kangdjeng Santo Bapa poenika roemijin djoemeneng Biskop ing Milaan. Milaan poenika misoewoer wonten grédjanipoen ageng ingkang dipoendamel marmer.

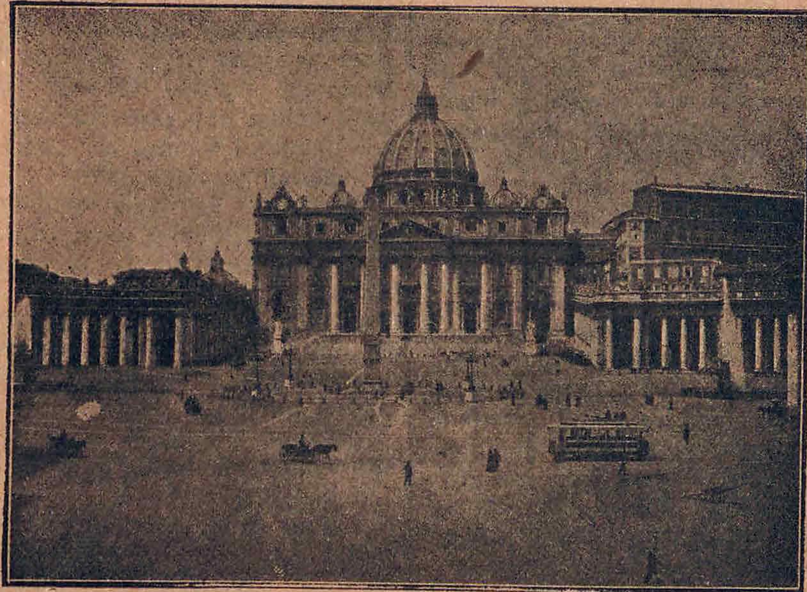
Dados Kardinaal taoen 1921.

Pangkat Kardinaal poenika béda kalijan pangkat Biskop, awit pangkat Kardinaal poenika jasaning Pasamoewan, sareng pangkat Biskop: jasanipoen Goesti Jésoes. Pasamoewan tanpa Kardinaal, saged toemindak, nanging tanpa Biskop, boten toemindak.

Ingkang apangkat Kardinaal poenika boten mesti jèn sampoen angsal barkah dados Biskop. Samangké Kardinaal poenika apes kedah sampoen tampi barkah dados Imam.

Kardinaal poenika sanadjana boten tampi barkah dados Biskop, nanging lenggahipoen meksa wonten ing sanginggiling Biskop. Pakarjanipoen para Kardinaal kedjawi mangagengi Kongregasi-kongregasi, oegi kagoengan wewenang milih jèn wonten lowongan Santo Bapa.

Sarèhné ing samangké Kangdjeng Santo Bapa sampoen djoemeneng Nata mardika, dados para Kardinaal poenika apangkat Pangéran. Roemijin pantjènipoen Kardinaal poenika inggih kedah kasamèkaken kalijan Pangéran. Dados oepami wonten Kardinaal rawoeh ing nagari Wlandi kanti dines, poenika roemijin pantjènipoen kedah kaoermatan ka-

—: GRÉDJA SANTO PÉTROES ING KITA ROEM :—

dos Pangéran boten béda kalijan Poetra-poetra Ratoe ing sanès nagari. Nanging kala roemijin katah tanah ingkang boten merdoeli ing prakawis poenika, djalaran Kangdjeng Santo Bapa pijambak prasasat Ratoe tawanan.

Sapoenika Kangdjeng Santo Bapa angsal pakoermatan kados Ratoe, mila para Kardinaal inggih tampi pakoermatan kados Pangéran.

Dèrèng lami poenika Pandjenenganipoen Kardinaal van Rossum rawoeh ing negari Wlandi sarta pinanggih kalijan Sri Maharadja sagarwa poetra. Manoet kabar ing koran, panampinipoen Sri Maharadja sampoen béda kalijan manawi katamoean salah satoenggaling Pangéran mantja negari. Namoeng ing prakawis sapélé-sapélé kadosta: dipoenatoeri kemboel dahar, dipoenatoeri memriksani kita-kita lsp. temtoe wonten bédanipoen, amargi Kardinaal poenika golongan oelama.

Kadjawi apangkat Pangéran, Kardinaalipoen Kangdjeng Santo Bapa poenika minangka Najaka Dalem, njaosi rembag, jèn wonten prakawis ingkang angèl-angèl.

Dados Santo Bapa taoen 1922.

Ingkang Sinoehoen Pius XI poenika anggènipoen djoemeneng Santo Bapa sasampoenipoen djoemeneng Kardinaal 1 taoen. Santo Bapa poenika boten sanès namoeng Biskop ing Roem, nanging ngeréhaken Biskop sadjagad oetawi Pasamoewan sawegoeng.

Sarèhné Biskop ing Roem ingkang wiwitan poenika Santo Pétroes, ingkang kadjoendjoeng dados sesirahing Pasamoewan sadjagad, mila Kangdjeng Santo Bapa poenika ingkang dados gegentosipoen Santo Pétroes sarta inggih kagoengan pangoewaos ngeréh Pasamoewan sadjagad.

Koela sadaja pitados, jèn Goesti Jésoes jasa agami tegesipoen: moelang kanjataan-kanjataan ingkang kedah koela pitados sarta dawoeh poenapa-poenapa ingkang kedah koela lampahi. Oepaminipoen: moelang jèn naraka poenika langgeng, jèn tijang boten kénging wajoeh oetawi pegatan lsp.

Woesana Pandjenenganipoen mékrad dateng Swarga. Saladjengipoen noenten kados-poendi? Oepami wonten tijang moengel: „Nraka ikoe ora langgeng, wong kena pegatan oetawa wajoeh", poenapa boten adamel bingoeng? Sinten ingkang leres sarta kedah katoeroet? Badé njoewoen pirsa Goesti Jésoes, sampoen mékrad!

Mila Goesti Jésoes jasa pakempalan inggih poenika Pasamoewan Soetji, ingkang ing prakawis agami boten saged lepat (ingkang amoga), amargi badé kadjangkoeng ngantos doemoegi wekasaning djagad. Dados manawi wonten tijang boten ngertos, nraka poenika langgeng poenapa boten, njoewoen priksa kémawon dateng Pasamoewan Soetji. Pasamoewan Soetji moelang: nraka ikoe langgeng. Jèn makaten, inggih njata langgeng.

Pasamoewan amoga poenika jèn dipoenwoedjoedi tijang, inggih poenika 1e Kangdjeng Santo Bapa, manawi djoemeneng Pangageng-pamisésaning Pasamoewan sadjagad, moetoesi ing prakawis piandel oetawi kasoesilan, sarta madjibaken tijang sa-Pasamoewan, soepados pitados. 2e Para Biskop sadaja gandèng kalijan Kangdjeng Santo Bapa (dados sami mentjar ing sadjagad oetawi jèn ngempal wonten ing Konsili oemoem). Poenika manawi moelang prakawis ingkang kedah kita pitados oetawi angger-angger ingkang kedah kita lampahi, temtoe amoga (boten saged klintoe).

Koela sadaja kedah matoer noewoen dateng Goesti Allah, déné jasa Pasamoewan, déné ngwontenaken Pangageng-pamisésa. Oepami tanpa Pangageng-pamisésa, tanpa Santo Bapa, iba anggèn koela sami bingoeng, boten ngertos poendi ingkang leres, poendi ingkang lepat. Margi wontenipoen Santo Bapa, agami Katholiek poenika sawidji (sadjagad Katholiek piwoelang sami, Sakramèn-sakramèn sami).

Pasamoewan Soetji poenika njata jasanipoen Goesti Allah, awit oepamia boten, temtoe sampoen sirna wingi-wingi, amargi mengsahipoen boten kanten-kantenan katahipoen, dateng saking kiwa-tengen. Kraton poenapa kémawon ingkang wontenipoen njarengi oetawi ngantoeni madegipoen Pasamoewan, sampoen sami sirna oetawi petal-petal, sareng Pasamoewan taksih adjeg ambageg kémawon.

Moegi-moegi Ingkang Sinoehoen Kangdjeng Santo Bapa Pius XI taksiha pinaringana joeswa pandjang. Sarèhné sampoen dados Pangéran mardika, sageda saja katah ménda-mèndanipoen. Ingkang sami katriwal, samia wangsoel.

Woesana koela sadaja sami njaosaken poedjiastoeti ngiras njaosaken sembahjangan langkoeng-langkoeng sapoenika ngleresi Pandjenenganipoen dados Imam 50 taoen.

LARASATI.

IV.
WANITA ING BABAGAN SOCIAAL.

Sarèhning ing djaman samangké sampoen katah sadèrèk koela wanita, ingkang sampoen pangadjaran, mila saja ngesoek tradjangipoen, kedah badé njarengi djaman ramé ladjeng sageda nglenggahi dradjadipoen. Sawenèh wonten ingkang ngangsek sanget, badé koemedah-kedah boten kantoen kalijan prija ing samoekawis pandamelan; ingkang makaten poenika saking pamanggih koela kirang maton. Ing poendi-poendi kedah wonten pranatan andoem-damel, wonten watesipoen. Wates waoe saged wonten kalanipoen dipoenelar, kawijaraken; ananging dipoenitjali babar pisan boten kénging.

Tijang èstri ingkang sampoen gadah sémah toewin moelasara anak, boten badé mrantasi njepeng pandamelan ingkang kados bebahanipoen tijang djaler. Senadjan taksih lamban pisan, ingkang kedah pados pangoepadjiwa pijambak, makaten oegi; sebab katah pandamelan ingkang boten salaras kalijan wewatekanipoen wanita. Tijang èstri dados toekang batoe, tijang èstri dados pokroel, tijang èstri sèp setatioen, tijang èstri dados kaptin baita lan sasaminipoen, wah moenggoeh, tjakrak, tjoendoek sanget?

Mila njata tjarijosipoen satoenggiling tijang èstri ingkang makaten oengelipoen: wong wadon ikoe ora bisa mangro tingal; ngèngèr bendara loro; ananging koedoe milih. Sing sapa ora gelem diiri, koedoe-koedoe arep madeg déwé, koedoe ora doewé sing diladèni. Déné samangsa omah-omah, moeng koedoe mligi ngreksa anak-bodjo lan mranata tek-kliwering ngomah. Kang mangkono ikoe djeneng panggawéan loehoer lan adi, toer abot tetanggoenganė; moelané manawa arep tjawé-tjawé golèk pangoepa-djiwa noeloengi sing lanang, bakal kaboten. Apa manèh batiné sarana mèloe-mèloe maoe, ora bakal ngloewihi kapitoenané samangsa ninggal omah, awit sarana ikoe bandjoer kapitoenan gedé banget; kapitoenan moenggoehing kabatinan kang preloe déwé. Moela moeng sabeneré baé, jèn wong wadon samangsa omah-omah, koedoe lèrèn saka panggawéané, sebab kaboeboehan panggawéan lija kang loewih loehoer lan oetama. Koewadjiban ikoe koedoe ditandangi déwé, ora kena dilèmbaraké marang lijan."

Poenapa kadjengipoen poenika, sadèrèk sampoen boten kekilapan. Dados tijang èstri ingkang moelasara anak, kedah kaawisan mendamel poenapa-poenapa, ingkang saged ngalang-alangi anggènipoen netepi koewadjiban ing grija. Inggih leres, margi sakit oetawi pedjah, langkoeng-langkoeng saking ndléanipoen (ngebrèh, rojal) ingkang djaler, tijang èstri kapeksa pados sandang teda kanggé anakipoen, ananging poenika boten manoet adat, poenika kawontenan ingkang boten samestinipoen.

Ingkang poenika koela boten pisan-pisan, alitipoen boten saroedjoek, agengipoen menging dateng tijang èstri ingkang tetoeloeng dateng ingkang djaler. Boten babar pisan. Malah kosokwangsoel; sampoen saleresipoen manawi tijang kalih sami toeloeng-tinoeloeng; anggènioen gesang sesarengan poenika rak soepados manawi wonten poenapa-poenapa dipoensanggi tijang kalih; wonten sakétja oetawi pait getiripoen inggih tijang kalih ingkang kedah ngraosaken. Mila kerep kelampahan tijang èstri sareng lan ndjagi grija toewin nggoela-wentah anak njambi ngrèntjangi sémahipoen ing pandamelan ingkang salaras kalijan wewatekanipoen (karakter der vrouw). Pinten kémawon wanita Katoelik ingkang nindakaken bab poenika, lan dados rerengganing bangsa wanitan toewin tetoeladaning ngakatah!

Doemoegi samanten rembag koela toemoedjoe dateng tijang èstri ingkang émah-émah. Déné kanggénipoen ingkang boten émah-émah, ingkang lamban saking kadjengipoen (pamilihipoen) pijambak, oetawi saking sebab sanès poenika ladjeng kados poendi?

Poenapa ladjeng kedah kadjiat dipoenkèn émah-émah? Poenika boten kénging.

Minggoe ngadjeng dipoenteroesaken.

A. SWASTI ASTOETILAH.

R. A. KARTINI.

Njoemerepi watak saha kawontenanipoen tijang sanès poenika boten saged manawi boten tetepangan roemijin. Menawi tetepangan, saged njoemerepi ginem sarta tindakipoen. Ing ngrikoe gampil saged njoemerepi watak saha kawontenanipoen. Koela sampoen kerep mireng asma R. A. Kartini, inggih wonten ing pawitjantenan, inggih wonten ing pakempalan sarta ing serat-serat kabar. Wonten ing djagad pakempalanipoen para moeda Djawi, asma poenika boten kesoepèn. Amargi saking poenapa? Boten margi pandjenenganipoen poenika éndah ing warni, teksih darah Boepati sarta saged tjara Landi. Sabab saking kemadjenganipoen anggèné ngangkah kemadjengan wanita Djawi. Ngantos dangoe pangertos poenika kénging dipoenwastani tiroe-tiroe, tegesipoen dèrèng terang, dèrèng medal saking tetimbangan sarta wawasan koela pijambak. Pangertos poenika koela ladjengaken, badé njoemerepi, penggalihipoen sarta penggajoehipoen R. A. Kartini kados poendi. Sareng koela maos serat-serat karanganipoen, ing ngrikoe kénging kawastanan terang, dados boten nama kinten-kinten, saged soemerep penggajoeh, lan penggalihipoen R. A. Kartini penggajoehipoen inggil, kagoengan pambeg oetami, kedasaran loehoer ing boedi, kentjeng kersanipoen. Koela klilan ngrontjé damel wawasan sakedik. Radi katah tijang sepoeh ngadjengaken anakipoen èstri poenika, rak djaman samangké kémawon. Toemrapipoen kantja alit, dèrèng padja-padja. Kala djamanipoen R. A. Kartini saja langka. Ingkang dipoesekolahaken, namoeng para poetranipoen Boepati lan poetraning prijantoen sanèsipoen. Kedjawi poenika inggih wonten, nanging tjatjahipoen sekedik sanget. Langkoeng-langkoeng toemrapipoen laré-laré èstri. R. A. Kartini dèrèng doemoegi anggènipoen sinaoe wonten ing p. andap Walandi, kapeksa dipoenwedalaken. Padatan Djawi para maos boten kakilapan. Mangka kagoengan pandjangka ngladjengaken sinaoe dateng negari Walandi. R. A. Kartini seneng sanget dados goeroe èstri, preloe saged moelang, nenoentoen dateng laré-laré èstri Djawi. Penggajoehipoen boten saged kadoemoegèn djalaran ingkang rama mambengi. Ing serat-serat, mahjakaken gengé tjoewaning penggalihipoen, toemoedjoe dateng mitranipoen ing negari Welandi. Senadjan wonten alangan warni-warni, penggajoeh meksa kaladjengaken, djalaran preloe sanget ngadjengaken para wanita Djawi, sageda angsala pengadjaran ingkang njekapi, sageda dados iboe oetawi bijoeng ingkang kénging tinanggenah anggoela wentah laré. Andjoendjoeng wewenangipoen para wanita ingkang asor dradjadipoen, déning kendih kekadjengan lan prenatanipoen para tijang djaler.

Kados poendi sagedipoen tetijang Djawi madjeng, manawi ingkang angsal pengadjaran namoeng tijang djaler kémawon? Kados poendi laré-laré Djawi ing béndjing saged dados tijang ingkang njekapi, ingkang ngertos dateng pradjanipoen pijambak, menawi para iboe boten angsal pengadjaran? Angsal pengadjaran boten ateges namoeng saged njerat, étang-étang lan maos, ingkang preloe saged ngertos koewadjibanipoen iboe. Awrat sesanggènipoen. Saé awoning toeroen toemrap panggoela wentah poenika goemantoeng dateng tijang sepoeh, inggih goemantoeng dateng iboe. Sanadjan ingkang djaler (bapa) ngertos dateng panggoela wentah ingkang saé, menawi iboe boten ngertos, inggih bambing, ngrekaos toemindakipoen. Ingkang djaler ngatos-ngatos, gemi, manah ing tembé wingking, menawi ingkang èstri remen amboetjali, inggih tanpa damel. Bab poenika R. A. Kartini ngertos kanti terang.

Sanès ingkang koela atoeraken. R. A. Kartini boten ngadjèni dateng loehoering aslinipoen. Katanda saben-saben tampi serat saking mitranipoen Welandi, mawi temboeng „freule," R. Adjeng boten karsa, prajogi njeboet asmanipoen kémawon. Sampoen naté kawedal ngendikanipoen: „Loehoering asal ikoe toemraping akoe tanpa gawé, sing preloe nganggo loehoering boedi lan loehoering ati." (tindak)

R. A. Kartini oegi katingal seneng mangagem barès. Katitik nalika wonten Walandi mertamoe dateng kaboepatèn Djapara, tamoe waoe goemoen, déné poetri-poetrinipoen ingkang Boepati sami mangagem sarwa pesadja, bènèh kalijan poetri-poetrinipoen bangsa loehoer sanèsipoen. [1])

Para mitranipoen sarta sawenèhing Welandi ingkang sampoen naté tepangan, sami ngalembana, manawi R. A. Kartini poenika soemèh, ngresepaken ingkang kaadjak ngendikan.

Wonten malih ingkang koela atoeraken. Menawi mastani, oetawi ngendikakaken pemanggih ketingal loegoe. Ageng, alit, oetawi golongan poenapa, ingkang leres lan saé dipoenalembana, ingkang klintoe lan awon, inggih dipoentjatjad.

Tjandoe poenika ratjoen oepaminipoen toemraping bangsa. Tijang menawi sampoen njakot dateng pekareman poenika, gentos ladjeng dipoentjakot ing apjoen, lan dados gedibalipoen. Kénging poenapa Paréntah boten njoeda, soekoer bagé ngitjali? R. A. Kartini mantjahi dateng tindakipoen sawenèhing Walandi (para amtenar) ingkang kagengen pados pakoermatan, boten noentoen dateng tetijang Djawi ingkang betah sanget toentoenan (Kala samanten B.) Oegi ngalembana dateng tijang Walandi ingkang saroedjoek kalijan djangkanipoen R. Adjeng, menggalih adjengipoen tijang Djawi, srana ngedegaken pamoelangan-pamoelangan.

R. Adjeng K. boten roedjoek, tijang èstri dipoenwajoeh. Katitik saking kawontenan, ngasoraken dradjadipoen wanita, boten mantoek kalijan toedjoening sesémahan, lan toemindakipoen rekaos manahipoen tijang èstri. Pandjenenganipoen roedjoek, menawi tetijang ingkang ngaos, samia ngertos soeraosipoen. Kados poendi sagedipoen nimbang

[1]) lan tijang limrah sapoenika. Red.

BOEMBON TJRAKÈN.

Haloo . . . ! Sinten nikoe? Lo, lo, déné sadoeloerkoe si Bambang Hercules, sing tak tresnani. Slamet dimas, lan apa wis rampoeng olèhmoe poerdrah? Jèn wis genti akoe ja; ning rèhné akoe ki nèng tengah alas, ndoewoer goenoeng, ja moeng arep tjrita sing nèng kono koewi.

Wis, wiwit ja, één . . . twee . . . drie!

1. Bandjarnegara.

Nalika tanggal 10-9-'29 ngadjeng poenika, koela tampi serat saking rama pastoor Jos. M. Schenkels ing Poerwokerto, katitèn ping 4-9-'29, wosipoen, pandjenenganipoen badé njaosaken Mis Soetji wonten ing grijané familie-nipoen njah Bloemen. Waanders ing Bandjarnegara. Déné toemindaking pakarjan adi loehoeng waoe kadawahaken wonten ing dinten Minggoe 8-9-'29 djam 7 éndjing.

Gegajoetan kalijan poenika, oegi ngabari, (paring pawartos) menawi badé rawoeh ing padoenoengan koela, i. p. doesoen Pandanaroem; nanging boten ketjekap wekdalipoen, djalaran . . . .

2. Bandjarnegara — Pandanaroem.

Pandanaroem poenika doesoen ingkang kinoebeng redi, kaleres salèripoen kita Bandjarnegara, kirang langkoeng 20 pal tebihipoen. Marginipoen sampoen saé, namoeng awonipoen, déné margi Bandjarnegara — Wonodadi katah sélanipoen lintjip-lintjip, notjogi soekoe. Saking Wonodadi — Pandanaroem, nglangkoengi malih, djalaran marginipoen tjijoet, toer minggah ndeder, ndjalari tijang-tijang ingkang langkoeng dados kijat lan ngretos dateng tatakrama, katanda anggènipoen tansah toemoengkoel mbekoek geger, sarta boten kèndel-kèndel anggènipoen linggih ndéprok ing sapinggiring margi. Pramila sampoen dados pantesipoen, jèn ta tijang-tijang waoe tampia gandjaran ageng, kalilan mlebet ing kraton, kedatoning para loetoeng, ketèk, andapan saha segawon adjag toewin sima (kadang-kala), alias anelasak wana-wasa toemoeroen ing djoerang tjeroeng. Adoeh senengé . . . . !

Sakedap sampoen doemoegi ing Pandanaroem.

Sasampoenipoen doemoegi ing doesoen ingkang sinedya, tijang-tijang waoe sami pating deleleg atenger-tenger semoe goemoen.

Tenger-tenger, margi mentas lelampah tebih, toer nganggé toemoengkoel mèh kondjem ing siti, lan ndengangak ngantos mèh kloemah, kanti djindjit adjedjogédan ngébahaken badan sekodjoer. Dados anggènipoen tenger-tenger waoe, ... djawinipoen ngaso.

Goemoen, déné samoekawis ingkang wonten ingrikoe sarwa anèh, njebal saking sanès panggénan.

Dospoendi ta? Wangsoelanipoen: „Déné kosok wangsoel kalijan namanipoen." Nitik namanipoen: „Pandanaroem" lo, kados-kados asri, soemrebak gandanipoen, djeboel . . ., sedaja batjin, toer roepinipoen tjemeng. Grija-grija tjemeng, margi sedaja apajon doek. Semanten oegi sitinipoen, djalaran woedjoed lempoeng, toer kebak séla sagrija-grija, (é, sasatipoen), makaten oegi redinipoen. Awit ketoekoelan wit-witan ageng alit pinten ingkang moedjoedaken gegroemboelan lan wana-wana. Tijangipoen sangsaja malih, sampoen dasaring koelit tjemeng, katik penganggé (tjawedipoen) inggih tjemeng, wah . . . . sampoen pleg . . . . . kalijan loe . . . . . toeng!

Sanadjan tjemeng, jèn aloes, loemajan; poenika mbesisik, djalaran toja ingkang kanggé adoes lan oembah-oembah toewin ngombé, toja lèpèn ingkang ketjampoeran waled lan sesoeker warni-warni.

Éwadéné . . . . . . 3 ingrikoe dados Centreming kéblat 4 i. p. 1e. Poerbolinggo — Pandanaroem. Pandanaroem poenika awon-awon wonten pekenipoen apajon doek, kedadosan saking grija alit-alit (bango) 16 idji; pekenanipoen saben Legi (Manis). Saben legi waoe, katah para among dagang saking Poerbolinggo ingkang sami mrelokaken dateng ingrikoe, perloe ngèbèraken daganganipoen. Marginipoen rekaos sanget, djalaran kedjawi nasak wana, tansah minggah medak, nginggahi redi ingkang inggil-inggil, ladjeng toemoeroen ndrondjong. Wonten ing watesan Poerbolinggo kalijan Pandanaroem (Bandjarnegara), nradjang redi Damar (redi waoe sampoen toemoet Bandjarnegara); ing rikoe ketingal sanget sangsajanipoen (koela pijambak sampoen ngambah Dj. g.) djer margi waoe namoeng $2\frac{1}{2}$ d.m. wijaripoen, nggligir ing lamboenging redi.— Wasana, sareng doemoegi ing soekoening redi kepeksa nradjang lèpèn ageng (Gintoeng). Kanggé ndjagi, moerih sepi ing sambé kala, ingrikoe badé dipoensoekani kreteg; ing sapoenika saweg dipoen-garap.—

3. Pekalongan — Pandanaroem.

Tijang-tijang ing Pekalongan oegi sami dateng, ngangsal-angsali gerih.

Makaten oegi tijang Tjirebon, Tasikmalaja, Batang, Brebes, Madjenang inggih boten kantoen.

Dados:

4. Pandanaroem, (sanadjan redi), dados tempoekaning tijang pinten^2 perésidénan. Pramila ingrikoe, saged redja, margi ébahipoen para among dagang. (Nanging sedaja boten wonten ingkang migoenakaken kawroeh pitedahipoen dimas Bambang Woekir-Sari, oetawi sadèrèk Djamboe Mérah. Mangga dimas, kateroesaken!). Émanipoen déné Ass. Wedana ingkang mbawahaken ngrikoe kirang nggatosaken dateng djadjahanipoen, toer kok ketingal kèndel, amem boten poeroen bergerak, (van de osvia hoor!).

Rèhné tijang-tijang waoe basanipoen béda-béda pramila :

5. Pandanaroem oegi dados: „tempoekaning basa," Braling, Pekalongan, Soenda kasar. Namoeng basa Fransch lan Duitsch ingkang boten wonten. Lo . . . . . . ! Koela kèngetan dateng karsanipoen kamas Klentreng P. M. ingkang nembé kémawon njenindjong godog, kala roemijin i.p. noelaraken basa Fransch . . . . . déné kok ndjoer stil maar . . . . ! Mangga mas kaladjengaken! geef uw toestemming!

Koela (Djanoer goenoeng) senadjan redi, ing batos kok kepéngin sanget, mangretos basa Fransch kalijan Duitsch toewin Engelsch, ngantos takèn^2 koela lampahi. Pramila koela boten isin moengel: „Soemangga kamas Klentreng, koela atoeri njebar kawroeh pandjenengan sadaja ing Sw. Tm. ngriki, djer sanjatanipoen taksih katah sadèrèk pandjenengan ingkang kapentjil, boten saged ngoedi kawroeh." Have You time, to write in our Sw. Tm.? *

Sokoer bagé jèn makaten.

Sapoenika mangga sami minggah dateng doesoen Karanggondang oegi bawah Kalibening (Bandjarnegara).

6. Koela mireng pawartos, nalika Kemis 12-9-'29 wantji sonten ing doesoen kaseboet wonten laré alit saweg dolanan ing lataring grijanipoen pijambak, ladjeng kagloendoeng doemoegi ing pedjahipoen. Dinten Djoemoewah 13-9-'29 Ass. Wedana Kalibening mrikoe, preloe koemisi, sareng lan Inlichter Pandanaroem ingkang njoentik laré waoe. Memelas inggih . . . . ? !

Samanten roemijin.
DJANOER GOENOENG.

* Poenapa kober njerat ing serat kabar kita Swara Tama? Red.

saé oetawi awon menawi boten ngertos wredinipoen?

Semanten kémawon ontjèn koela menggahing R. A. Kartini. Samangké sampoen katah pamoelangan-pamoelangan èstri. Pamoelangan-pamoelangan èstri partikelir ingkang nama „Kartinischool" oegi kalebet katah. Oepami R. A. Kartini teksih soegeng, temtoe rena penggalihipoen, déné sampoen kalebet katah laré-laré èstri ingkang angsal pengadjaran, sanadjan ingkang katah-katah dèrèng njekapi. Èman sanget déné oegi boten sekekik pamoelangan-pamoelangan èstri ingkang namoeng nengenaken piwoelang étang-étang, maos, verstandelijke opvoed lan dedamelan tangan tok, radi kesoepèn dateng zedelijke opvoeding. Mila kadang koela wanita wedalan Mendoet kalijan Ambarawa, djengandika sedaja kalebet begdja angsal toentoenan para pandjenenganipoen Zusters ingkang saèstoe nengenaken zedelijke opvoeding. Oepami R. A. Kartini meningi para Zusters, koela wani mestèkaken temtoe ngalembana lan ambombong dateng tindak ingkang boten sekedik pigoenanipoen dateng para iboe, ingkang badé moerakabi dateng poetra. Djalaran saged andeder wonten ing manahipoen laré-laré, dados pandemèn santosa kanggé nglawan zedenbederf.

Baratha.

KOEROE SÉTRA.

SANGET NOEWOEN!

A. Sanget anggèn koela matoer noewoen doemateng pandjenengan Mevr. C. Soetjilah Atmosoedarmo, déné pandjenengan sampoen kersa paring wangsoelan dateng pitakèn koela: „Kénging poenapa, jèn tijang saweg wawrat, pangadjeng-adjengipoen bok inggih djalera anakipoen ing béndjing, boten kok èstrija?" Déné wangsoelan pandjenengan: „Awit inggih poenika waoe taksih ngèmoeti kawontenan kina-makina lan sampoen netjep invloedipoen kados ingkang sampoen koela andaraken nginggil; ingkang ing djaman samangké boten dipoenadjengi déning tijang èstri modern."

„Mevrouw, poenapa pandjenengan sampoen boten gadah pangadjeng-adjeng kados ingkang sampoen koela soewoenaken priksa dateng para wanita waoe? Mevrouw, poenapa pangadjeng-adjeng kados makaten poenika inggih sampoen boten dipoenadjengi déning tijang èstri modern? Poenapa pangadjeng-adjeng kados makaten poenika lepat?

Ing karangan pandjenengan, pandjenengan ngendika: „Dados sad. T. R. inggih dèrèng djembar kawroehipoen" O, sanget kasinggihan Mevrouw, jèn pandjenengan ngendika makaten, lakar inggih dèrèng djembar kawroeh koela. Ananging .... koela gadah pitakèn sakedik: „Poenapa karangan ingkang toemoedjoe dateng sad. C. Wastitilah toewin koela (T. R.) poenika karangan pandjenengan pijambak? *) Soekoer jèn makaten. Menawi pantjèn saèstoe makaten, dados koela malah ladjeng saja kedah anggèn koela mestani, menawi sad. wanita poenika bènten sanget kalijan prija. Tandanipoen, déné pandjenengan ngolot-olotaken tijang, ngoengelaken tijang kirang djembar kawroehipoen, koemloengkoeng l. s.; poenika menawi sadèrèk prija kados boten badé kelampah.

Sarèhné amboedjeng tjekap, kaparenga koela nglahiraken wawasan koela bab pangadjeng-adjengipoen tijang wawrat; déné karangan pandjenengan mangké koela pendeti sapreloenipoen. Menawi koela, inggih Mevrouw, ngadjeng-adjeng dateng anak djaler, poenika maton (redelijk) boten ngèmoeti djaman kina-makina, kados pangandika pandjenengan, ananging malah margi ngèmoeti djaman ingkang dèrèng kalampah, djaman béndjing menawi laré waoe dadosipoen ageng. Prawila tijang wawrat poenika pangadjeng-adjengipoen bok ing béndjing anakipoen djalera, sebab.

1. kanggénipoen tijang sepoeh, laré djaler poenika pandjaginipoen boten patos premati kados laré èstri. Prakawis kalih ingkang awon oetawi angèl, poenika rak kedah kapilih ingkang sakedik awonipoen oetawi kangèlanipoen (Van twee kwaden of moeilijkheden moet men toch het minste kiezen, is het niet zoo Mevrouw?).

2. kanggénipoen tijang sepoeh oetawi larénipoen pijambak, menawi laré waoe sampoen badé émah-émah, anggènipoen ngoepados djatoening akrama, gampil, boten mawi pakèwed poenapa-poenapa, awit laré djaler wenang milih. „Ijah, wanita inggih wenang milih", bok menawi pandjenengan ngendika makaten, mevrouw. Jèn koela temboeng „wenang milih" ing ngrikoe radi kirang trep, déné treping temboeng „wenang nampik."

3. laré djaler ing béndjing gesangipoen badé ngajomi, boten ngajom; toemrap tijang sepoeh prakawis poenika boten dados manahan (pikiran); bènten kalijan laré èstri. Kedjawi poenika laré djaler poenika menawi sampoen wantji diwasa, langkoeng-langkoeng ingkang sampoen tamat pasinaonipoen poenapa malih sampoen saged tjepeng damel, saged moengel: „Bésoek akoe arep ..... omah-omah" (rabi), oetawi: „Bésoek akoe ora arep rabi." Sapoenika poenapa laré èstri saged moengel kados makaten poenika? Poenapa saged laré èstri namtokaken, jèn ing béndjing gesangipoen badé émah émah? Terang jèn boten saged. Malah sad. wanita Djerman asma Laura Marholm kawedal pamanggihipoen mekaten: „Geen vrouw kan met juistheid beslissen, of zij echtgenoote zal worden of ongehuwd zal blijven, als niet eenige uiterlijke hindernis aanwezig is, die zoo'n besluit verstandig maakt." (Djawinipoen: „Boten wonten tijang èstri ingkang saged namtokaken, poenapa pijambakipoen badé émah-émah poenapa boten, menawi boten wonten tjatjadipoen ing djawi, ingkang andjalari gesangipoen makaten waoe).

Inggih tjangkriman ingkang kados makaten poenika ingkang dados reribeding tijang sepoeh pijambak, boten saged ambatang kados-poendi badé kadadosanipoen.

4. Kadjawi tigang prakawis ingkang koela atoeraken, taksih sak bab ingkang badé koela djèrèng.; Inggih poenika toekomst-ipoen laré djaler.

Laré djaler poenika, langkoeng-langkoeng ingkang dipoenpredi èstoe, menawi sampoen katingal kasagedanipoen, kénging dipoenadjeng-adjeng soepados gesangipoen waoe moerakabana déning tijang sepoeh, sinaosa boten bandanipoen, inggih namanipoen, sokoer menawi saged moerakabi maatschappij. Mangga, Mevrouw Atmo, koela atoeri minta sraja dateng para prijantoen ingkang kagoengan poetra dados dokter, advocaat, insingeur, meester, kados poendi penggalihipoen, sisah poenapa seneng (ajem)?

Ngèngeti kawan prakawis ing nginggil poenika, pangadjeng-adjeng dateng anak djaler ...... maton (redelijk) boten kolot, ... malah roentoet sanget kalijan djamanipoen.

Ing karangan pandjenengan wonten oengel-oengelan makaten: „Sarèh ta sarèh Mevr. Wastitilah, sad. T.R. l.s.s. sampoen ladjeng kasesa-sesa anggèn pandjenengan ngina bangsa wanita! Sarèh ta sarèh Mevr. Atma, (T. R.) ngina bangsa wanita?

Pandjenengan ngandika: „Awit wataking manoengsa poenika djalera èstria sami kémawon. enz. enz."

Poenapa inggih? Poenika genah palsoe, toer kanti sanget. O, O, O, para zielkundige ing Europa sami mastani, jèn wataking wanita poenika bènten lan prija, djeboel Mevr. Atma. ..... bedoengoes moengel „sami kémawon." Poenika poenapa djas bikak oedeng blangkon poenapa setali ..... É é é é, poenika lo wonten zielkundige van de twintigste eeuw!!!

Bab tjatjad, prija lan wanita sami anggadahi, poenika sampoen genah, terang, sinten ingkang badé ngoengkiri? Ananging wanita poenika mitoeroet, kodratipoen pantjèn langkoeng *a)*. „kirang tetepan manah" tinimbang prija; langkoeng *b)*. „tjetèk gagasanipoen" tinimbang prija; *c)*. satandang-tandoekipoen sanget anggènipoen „manoet gambaring pangangen-angen toewin raos." nglangkoengi prija; *d)*. wanita poenika anggénipoen „remen adol ati" toewin watekipoen" pènginan oet. kepéngin soemerep dateng prakawis ingkang boten (patos) preloe, ngoengkoeli prija. (Meisjes zijn van nature wispelturig, meer oppervlakkig in haar denken, zij laten zich meer leiden door het gevoel; zij zijn er meer op uit om te behagen en nieuwsgieriger dan jongens." zie: Ouderplicht).

Badé kasambet.

*). Ènget, kedah kawawas wontenipoen ngrikoe; panggalihan sampoen mrika-mrika. Red.

OERAP-SARI.

KABAR KATOLIK.

Swara-Tama kalijan Pahargjan sèket taoenan dalem ingkang Sinoehoen Kangdjeng S. Bapa.

Redactie soewaoe anggadahi sedya badé ngedalaken „Paus-nummer." Nanging sedya poenika samangké kawoeroengaken. Margi Paus-nummer basa Djawi sampoen wonten ingkang nandangi, isinipoen katah, mawi gambar-gambar pepak sanget. Semangké Paus-nummer waoe sampoen kaetjap katahipoen 6000 lembar. Sadaja Pastoeran-Djawi badé moendoet, kaparingaken para Katolik Djawi ing laladan ngrikoe. Déné para lengganan Swara Tama inggih badé pikantoek. Minangka lilintoening Pausnummer, redactie badé mligèkaken Swara Tama ingkang medal tanggal 11 October namoeng kanggé ngadjani verslag pahargjan saking poendi-poendi.

Wasana moegi andadosaken kawoeningan.

Sad. Fr. saking Magelang martosaken:

Padoeka Pastoer W. Hellings.

Béndjing tanggal nem October, ing Magelang kadjawi wonten pahargjan 50 taoenan dalem K. S. Bapa, wonten pahargjan sèket taoenanipoen padoeka Pastoer W. Hellings.

Katjarijos, Pastoer W. Hellings ing sapoenika mijosipoen wonten Schijndel kala 2-5-1854. Taoen 1879 tanggal 26 September 'mlebet warga Sarékat Jésoes, wonten Mariëndal tjaket Grave. ladjeng djinebadan dados Imam wonten Maastricht kala 9 September 1893. Baten let dangoe dateng Indija, doemoegi Betawi tanggal 9-11-'29. P. Hellings kabijantokaken dateng Missie jasanipoen P. Le Cocq d' Armandville ing Watoe-Bella kalijan poelo-poelo Goram satjaketipoen Nieuw Guinea. Saking Betawi dateng Watoe-Bella kala samanten lampahan 28 dinten. Anggènipoen makarja wonten ngrikoe sanget ngrekaos. Sadèrèngipoen séda kalelep kala taoen 1896, pandjenenganipoen pastoer Le Cocq d' Armandville anilar missie Watoe-Bella tindak dateng Nw. Guinea (Papoea) P. Hellings anggènipoen wonten Missie Watoe-Bella waoe wiwit woelan Maart doemoegi October 1894. Bakda poenika tinimbalan wangsoel dateng tanah Djawi malih. Kala samanten Kangdjeng Biskop Mgr. Staal sampoen kondoer saking Nederland, déné ingkang djoemeneng Superior pandjenenganipoen P. J. Keyzer. Inggih kala samanten poenika l a h i r-i p o e n M i s s i e D j a w i.

P. Hellings rawoeh wonten Semarang woelan Djanoewari 1895. Anggènipoen lenggah wonten ngrikoe doemoegi Djoeni 1901, (-Taoen 1896 P. Keyzer séda wonten Amsterdam-).

Kala pandjenenganipoen P. Hellings waoe wonten Semarang, wonten lalampahan ingkang saèstoe damel renaning panggalihipoen. Kala samanten poetranipoen Résidèn Semarang Henricus van Driessche manggihi pandjenenganipoen mratélakaken badé loemebet warganing Sarékat Jésoes. Prijantoen poenika waoe sapoenika sampoen djoemeneng Pastoer misoewoer inggih poenika pandjenenganipoen P. van Driessche ing Ngajogjakarta.

P. Hellings anggènipoen menggalih adjenging Missie Djawi kala samanten kalijan swargi pandjenenganipoen P. van Lith, P. Hoevenaars lss.

Taoen 1901 — '3, pandjenenganipoen wonten Soerabaja. 1903 — 1904, wonten Ngajogjakarta; tn. 1904 — 1911 djoemeneng hoofdpastoor wonten Weltevreden. Wekdal samanten pandjenenganipoen pikantoek bintang „Officier in de Orde van Oranje Nassau" (kala taoen 1907).

Kala wonten Betawi pandjenenganipoen amimitran kalijan swargi dr. J. de Groot prijantoen ingkang misoewoer wonten kalangan radio... Nanging P. Hellings ladjeng kapindah dateng Soerabaja malih (1911). Ing taoen 1912 pandjenenganipoen roemaos begdja saged nampèkaken Panoenggal Soetji ingkang sapisanan dateng moeridipoen ingkang toememen waoe: i. p. pandjenenganipoen dr. J. C. de Groot. Anggènipoen nampèkaken Panoenggal Soetji wonten grija sakolahan ing Sitoebanda. 1913 — 1918, P. Hellings dedalem wonten Bandoeng. Wonten ngrikoe katawis sanget ambijantoe serat-kabar J a v a P o s t. Malah ing taoen 1920 — '21 ngasta redacteur.

Tanggal 9-11-'21, pandjenenganipoen kondoer dateng Nederland doemoegi 25 October 1922. Kondoer saking perlop, pandjenenganipoen wonten Mr. Cornelis ngantos kalih taoen, wasana kala woelan September 1925 katingal wonten Magelang ngantos doemoegi sapriki. Sadèrèngipoen wonten Magelang, pandjenenganipoen dedalam wonten Moentilan ngantos sawatawis woelan. Sanadyan kala wonten Moentilan sampoen katingal djempo, pandjenenganipoen boten karsa kèndel. Kala samanten pandjenenganipoen maringi privaatles basa Walandi dateng siswa Normaalschool kakalih: A. Soetarna kalijan T. Soekardja, anedahaken wawadosipoen „Melatiknoppen karanganipoen R.M. Natasoerata" kalijan boekoe-boekoe karanganipoen Multatuli sawatawis.

Kita redactie Sw. T. ingkang sampoen dangoe binijantoe salah satoenggiling tilas siswanipoen P. Hellings kekalih kaseboet nginggil, kita ngatoeraken soegeng sèket taoenan!

Moegi-moegi pandjenenganipoen tansah binerkahan ing Pangéran!

Retraite ing Moentilan.

Sadèrèk S o e r j a g a t i e martosaken nalika tanggal 23 doemoegi 26 September 1929 ing Moentilan saèstoe wonten retraite kanggé sadèrèk ingkang mangertos basa Walandi, mawi prabéja f 5 minangka kanggé anjekapi kabetahaning ngrikoe.

Ingkang ngersakaken ndèrèk retraite wonten prijantoen 48, semanten poenika ingkang ± 11 gratis amargi sadaja taksih moerid. Dados ingkang njaosi pisoembang namoeng sadèrèk 37.

Mitoeroet verslag ingkang kadawoehaken pad. Rama Rector, retraite ing sapoenika kalebet boten ngoetjiwani, para retraitanten sami amesoe jektos ing sasaged-sagedipoen, anoehoni sadaja pranatan ingkang

ONTJÈN SEKAR GAMBIR MELATI.

MERANGI TINDAK MOERANG SOESILA.

Para prijantoen kedah dados tjonto; sampoen ngantos dados raosan awon wonten pasrawoengan langkoeng-langkoeng wonten kalanganing kawoela alit.

(Paréntah ing Magelang toewin Moentilan ka-atoeran migatosaken).

Tanggal 6 October sampoen tjelak, prijantoen!

Ing dinten waoe, kita wandawa Katolik sami mahargya 50 taoenan dalem Ingkang Sinoehoen Kangdjeng Santo Bapa Pius XI djoemeneng Imam!

Ing dinten waoe, kita sami ngatingalaken soengkem kita!

Ing dinten waoe, kita para poetranipoen Roem, sami ngènget-ènget lalampahan poenapadéné lalabetan dalem! Kita badé ngentjengaken nijat andèrèk poenapa ingkang dados karsa dalem.

„Ora ana kasangsaran kang ngloewihi n a f s o e n i n g b a d a n (begeerlijkheid des vleesches) jaikoe kasengsem prakara sahwat; djer nafsoening badan ora moeng mahanani ndjeploeking brajat, oega agawé hantjoering pradja!"— makaten pangandika dalem Sri Nata Pandita Pius XI wonten nawala „Ubi arcano Dei."

Dados risaking kasoesilan, andajani risaking bangsa dalah nagarinipoen! Dados, merangi tindak njoenjoekeri kasoesilan, pantjèn dados kawadjiban kita! Njaponi sadaja lampah toewin ichtijar ingkang andjog dateng onzedelijkheid, pantjèn dados sasanggèn kita para pradjoeriting Roem! Lan anggèn kita mangsah joeda, kedah tatag, tanggon, anderpati!

* * *

Katjarijos, ing salebeting woelan September kapengker, koela pikantoek serat-partikelir saking tepangan koela, manggèn wonten bawah Moentilan. Saking roemaos koela, serat waoe perloe koela oemoemaken, soepados dados penggalihanipoen ingkang wadjib.

Prakawis parama sastra poenapadéné rarakitaning oekaranipoen sampoen kapenggalih, awit tepangan koela waoe pantjèn boten wedalan sakolahan inggil.

„...(.........)...."

Tijang nami Mangoenpawira ing doesoen Sorogenèn onderdistrict Mendoet (Moentilan) tjarijos ingkang soeraosipoen kirang langkoeng kados ing ngandap poenika, dateng koela:

Kinten-kinten salebetipoen woelan Mei ingkang kapengker, pijambakipoen lan simahipoen katimbalan ing Kawedanan Moentilan. Perloe kapriksa déning Pamaréntah prakawis simahipoen Pak Mangoen waoe kakabaraken asring dipoenroesoehi déning bangsa landbouw. Wonten ing papriksan ngrikoe pak Mangoen inggih matoer poenapa saleresipoen, sarta anjaosaken boekti awoedjoed serat-serat saking landbauw, ingkang soeraosing serat-serat waoe, andjawab mbok Mangoen waoe. Kadjawi poenika pak Mangoen waoe wonten ing ngarsaning Pamaréntah jèn ing lair batosipoen boten narimahaken sanget jèn simahipoen dipoenroesoehi. Ananging pak Mangoen trimah sanget jèn simahipoen kapatrapan paoekoeman margi poeroen dipoenadjak nglampahi lampah roesoeh déning si landbauw. Dinten waoe prakawis dèrèng saged poetoes pramila pak Mangoen lan tijang sanès-sanèsipoen sami kadawoehan mantoek roemijin. Sebab wekdal poenika tijang ingkang kapriksa boten namoeng pak Mangoen lan bok Mangoen oegi wonten tijang èstri lan tijang djaler malih. Déné prakawisipoen oegi noenggil pak Mangoen lan oegi djalaran saking pokal damelipoen si landbauw. Sawangsoelipoen saking Kawedanan saéngga sapriki pak Mangoen saja ageng kasoesahanipoen. Djalaran ngentosi patoeraning prakawis, saéngga sapriki dèrèng wonten poetoesan. Ing mangka saéngga sapriki si landbouw waoe malah saja sanget anggènipoen ngroesoehi mbok Mangoen. mBok Mangonn kerep sanget itjal 3 oetawi ngantos 7 dinten, saben-saben pak Mangoen madosi kepanggih wonten ing papan sanès doesoen, tjok asring kepanggih wonten ing papan palanjahan, manawi kaoeroes djeboel ingkang dèkèk wonten ing papan waoe inggih ..... Saking kaderenging manah soesah salebeting woelan Augustus poenika pak Mangoen ngadep dateng ing Pangoewaos Magelang perloe miterang kados poendi poetoesaning prakawis poenika? Ananging saoendoering saking ngarsaning Pangoewaos pak Mangoen malah saja soesah sanget. Saking tjriosipoen, wonten ing ngarsaning Pangoewaos pak Mangoen tampi pangandika ingkang soeraosipoen boten gatoek kalijan nalika pak Mangoen matoer wonten ing Kawedanan roemijin. Saking bingoenging manah pak Mangoen ladjeng teroes dateng ing dalemipoen salah satoenggiling bangsa Kijai ing Pajaman, perloe inggih badé pados bijantoe rembag bab prakawis waoe. Looo. kok anèh ing atasing prakawis bebahaning poelitie kok djeboel neda bijantoe Kijai. Nanging inggih mèmper, namanipoen tijang saweg bingoeng manahipoen.

Mitoeroet pakabaranipoen para tijang ingkang mangertos nalika pak Mangoen, mbok Mangoen landbouw lan tijang-tijang sanès kapriksa wonten ing Kawedanan, sadaja katrangan lan boekti² sampoen terang lan njekapi. La, jèn makaten béndjing kados poendi inggih ingkang dados poetoesaning si landbouw? Ing atasipoen kalepatan ingkang kados makaten poenika jèn njata sampoen tamtoe nradjang artikeling nagari? Poenapa inggih namoeng kapindah? Déné jèn namoeng kapindah inggih sokoer, sabab tambah seneng, sampoen angsal bekta simahing tijang, mangka ladjeng saged andjadjah papan sanès. Lan malih bangsa ambtenaar poenika jèn pindah papan sok tampi arta voorschot. Wadoeoeoeoeh lik njamleng, dadija wong doewé pangkat. (.....) Ah. hem, mas bok inggiha pamaréntah poenika sageda paring pangadjaran ingkang sakinten dipoen adjrihi déning bangsa pangkat ingkang sami remen watak ngéwan kados makaten poenika, ing mangka katah kémawon para pangkat ingkang watak roesoeh makaten poenika. Langkoeng-langkoeng menggah si pangrisak djaman ingkang kasebat nginggil, pijambakipoen pantjèn sampoen misoewoer jèn wonten ing poendi-poendi panggènan patjèn karem lampah roesoeh. Kirang pitados tjobi mas dipoen sepion! ing poendi-poendi papan ingkang kaambah tamtoe wonten wartos jèn asring wonten fietsmotor ingkang kanggé ambontjèngaken tijang èstri. (enz. enz.)

* * *

Anggèn koela ngoemoemaken serat ing nginggil poenika, babar pisan boten gadah kandoetan nedya m e m b o e s o e k k e n nama! Awit koela mangertos tindak makaten pantjèn kapatrapan paoekoeman déning nagari. Apes kados ingkang kaseboet wonten artikel 284: 1): 1 a, lan b, ing Wetboek van Strafrecht. Lan s a g e d o e g i malah kados ingkang kaseboet ing art. 332: 1): 2.

* * *

Para sadèrèk! ing poendi-poendi pantjèn katah prijantoen moersal, rojal èstri! Dalasan ingkang prijantoen „L e t t e r W. m e t d e K r o o n" inggih boten kirang-kirang!

Ngèngeti ingkang makaten poenika déné ichtijar ambesmi onzedelijkheid katah ingkang tjabar! Djer d a l a s a n para prijantoen B. B. katah ingkang pantjèn ... . Dados kénging dipoenwastani malah n g a d j e n g a k e n! Ingkang makaten poenika dados paseksèn moersid bilih wètting Nagari toemrap kasoesilan, tetep namoeng tertoelis didalam boekoe!

Tjekak, manawi badé ngangkah ajoening djagad, para ingkang kawogan kedah tansah paring tjonto saé! Langkoeng-lankoeng para prijantoen B.B. toewin goeroe!

Kumunings-saselé: 1 Oct. 1929.

PATJAR MÉRAH.

CORRESPONDENTIE:

Mevr. C. S. At. sampoen katampi kalih pisan; boten saged kapatjak; bokmanawi badé damang saking wangsoelanipoen sadèrèk sanès, ingkang pnggah nggegegi kaantepan kita. Loetoeng kesaroeng, pandjenengan sinten?

Satrija Wétanan: serat dateng sanès soelaja kalijan poenika, tanda kirang maton, mila boten saged kapatjak, S. S. te Singkawang prajogi.

DJAMNJA HARI ACHAD DI SEMENTARA TEMPAT ADA KOERBAN MISSA.

Ambarawa	6.30 - 8.30.
Amboina	7.30.
Bagan Siapi-api	7.30.
Bandoeng	6 - 7.30 - 9.
Benkoelen	7.30 - 9.
Blitar	7.30.
Buitenzorg	6 - 8.
Cheribon	7.30.
Djember	7.30.
Djokja:	
Kampementstraat Eur.	7 - 9.
„ Jav.	6 - 8.
Kota Baroe	6 - 7.30.
Djombang [1]	7.30.
Fort de Kock	7.30.
Gandjoeran [2]	7.
Gombong [3]	7.30.
Keboemèn [4]	7.30.
Kediri	7.30.
Klatèn	7.30.
Koeta Radja	6.30 - 8.

Lamah	5.30 - 6 - 8.
Lawang [5]	7.
Madioen	6 - 7.30.
Magelang	7 - 9.
Makassar	6 - 7.30.
Malang	6 - 7.15 - 8.30.
Manado	6 - 7.30.
Medan	6.30 - 8 - 8.30 (tjina). 9.30 (mal.).
Medari [6]	7.30.
Meester Corn.	7 - 9.
Mendoet	6 - 7.30.
Modjokerto	6 - 8.
Moentilan	5 - 6 - 8.
Muntok	8.
Ngawi [7]	7.30.
Padang	7 - 8.15 - 9 (tjina).
Padang Pandjang	7.30.
Pajakoembo	7.30.
Palembang	7 - 9.
Pasoeroean [1]	7.30.

Pekalongan [8]	7.30.
Pemalang [3]	7.30.
Pemangkat	8.30.
Poerwokerto	7.30.
Poerworedjo	7 - 8.30.
Pontianak	7 - 8.30.
Probolinggo	7.30.
Salatiga	7.30.
Sambas	6 - 8.30.
Sambong	8.
Sawah Loento	7 - 8.30.
Sedajoe	7.
Sedjiram	5.45 - 8.30.
Semarang:	
Gedangan	7 - 9.
Bangkong	6.30 - 8.
Tjandi	7.
Randoesari	7.
Singkawang	6.30 - 9.
Soekaboemi	6 - 7.30.

Soerabaja:	
Kepandjèn	6 - 7 - 9.
Anita Boul.	6 - 7.30 - 9.
Soerakarta	6 - 7 - 8.30.
Tandjoeng Balai	7.30.
Tandjoeng Karang	8.
Tandjoeng Sakti	7.30.
Tara-Tara	7.30.
Tegal	7.30 - 9.30.
Tering	7.
Tjilatjap [8]	7.30.
Tjimahi	6 - 8.
Tomohon	7 - 8 - 9.
Wates [7]	7.
Weltevreden:	
Waterlooplein	5.45 - 7 - 9.
Kramat	6 - 8 - 9 (mal.).
Wonosobo [8]	7.30.
Woloan	8.30.

1) 1e. Achad. 2) 1e. + 3e. Achad. 3) 2e. Achad. 4) 1e. Achad tiap2 doea boelan. 5) 1e., 2e., 4e. Achad. 6) 2e., 4e. Achad. 7) 3e. Achad. 8) 4e. Achad.

sampoen kapatjak i.p. ngladjengaken panglimbang-nglimbang ing kamaripoen pijambak-pijambak katingal sami sengkoet, sanadjan ing wekdal poenika nedeng-nedengi bentèripoen sami boten adjrih ing rekaos; malah wonten ingkang kraos gerah poejeng poenapa, nanging bab poenika boten karèwès babar pisan.

Poenapa malih prakawis ambisoe (stil zwijgen) katah para Rama ingkang amespadakaken, mila inggih jektos dipoentindakaken kanti toememen.

Wonten ing Hotconferentie, malah oegi wonten ing laatste avondmaal dipoenpingkalihi déning padoeka Rama Rector, soepados para retraitanten sapoenika sami poeroena andanakaken saliranipoen pijambak-pijambak apropaganda prakawis retrait, soepados ing taoen ngadjeng oegi ing woelan September tjatjahing retraitanten saged tikel ping kalih oetawi ping tiganipoen sapoenika, sokoer saged langkoeng.

Dipoendawoehaken oegi, bilih ing nagari Walandi wonten grija ingkang mligi namoeng kanggé retrait, tjatjahipoen w o l o e n g idji, semanten poenika ingkang tigang idji ingkang jasa para Rama S. J.; déné sanèsipoen ingkang anggadahi pakempalan warni-warni.

Menggahing tjara tanah Walandi, grija retrait woloeng idji waoe ing sawoelan woelanipoen boten naté lowong kanggé ngladosi retraitipoen tetijang golongan warni-warni, awit sadaja noenggil ing golonganipoen pijambak-pijambak.

Ing sakeplasan koela pijambak oegi ngadjeng-adjeng wontenipoen r e t r a i t e h u i s ing tanah Djawi ngriki, nanging inggih kados-poendi sadèrèk, sagedipoen kaleksanan manawi toemindakipoen namoeng kados makaten kémawon.

Koela pijambak inggih boten maiben, bilih koela sadaja gampil kénging reribed warni-warni ingkang datengipoen boten kénging kinintenkinten. Ingkang koela atoeraken poenika reribed ingkang anjekapi kanggé ambadaraken niat retrait, lo! Dédé saribed-ribedipoen. Awit manawi kita menggalih ribed kados ingkang wekasan poenika, wè tè, katah sanget. Nijatipoen andjenengi retrait namoeng monda-monda, gèk manoehipoen malah madosi ribed, wè la, kodjoeripoen mentjit.

Mangka koela sadaja sapèrangan ingkang ageng sampoen sami angenjami raosipoen retraite poenika kados-poendi: poenapa pedes, poenapa asin, poenapa legi etc.

Manawi koela pijambak bakda retrait, poenika roemaos anggadahi soewiwi kalih ingkang apengkoeh, kanggé maboer sowan ing Pangajoenan Dalem.

Malah nalika sami sesarengan mantoek ing salebeting montor, wonten ingkang tjrijos makaten: „Ngéné iki oepama montoré toemboekan oetawa nabrak wit asem, malah kebeneran, andèkna wong wis. . . . "

Lo, semanten ageng penggalihipoen, roemaos poen badan aloes sampoen petak; kapoek dèn woesoni, pramila boten badé adjrih ing pedjah.

Ing ngriki raos kamaremaning penggalih poenika boten kénging koela atoeraken mawi poetjoeking epèn lan boten wonten tetemboengan ingkang anjekapi kanggé njandra katentreman, ingkang kita panggih ing sakbadaning retrait.

Manawi pandjenengan boten pitados, soemangga koela atoeri njatakaken pijambak, béndjing September 1930, poenapa inggih makaten jektos, poenapa boten. Jèn njata boten makaten, koela atoeri moendoet nagih dateng koela kados tijang njamboetaken. Angger sami dipoenlampahi toememen, tertamtoe boten badé mlèsèd saking atoer koela.

Retrèt pantjèn migoenani sanget, awit damel „kembaning pasoewitan dateng Allah" *dados* „mantep ing pasoewitan", jèn sampoen mantep malah saged dados „saja mindak mantep malih".

Langkoeng-langkoeng perloe sanget, kanggé sadèrèk ingkang dalemipoen tebih kalijan Pangèn Rohani. Awit poenika saja langkoeng ageng malih tetanggelanipoen, katimbang kalijan ingkang tjelak.

Sasoemerep koela ing Swara Tama ngriki kanggé taoen poenika boten wonten wara-wara retraite kanggé sadèrèk Malang toewin saantéronipoen kados ingkang sampoen.

Bokmanawi kénging dados, namoeng boten dipoenpatjak ing Swara Tama kémawon, nanging njatanipoen wonten jektos.

Soekoer manawi namoeng katalompèn boten kapatjak ing ngriki! Éman-éman sanget, manawi ladjeng boten kapenggalih.

Algemeene - Broeder - Overste.

Manawi tanpa aral satoenggal poenapa béndjing woelan November dawah tanggal sepoeh, oetawi latlatipoen dawah woelan December taoen poenika, pandjenenganipoen Algemeene-Broeder-Overste golongan Onbovlekte Ontvangenis, badé angedjawi, perloe mriksa lan menggalih soepados jejasanipoen sageda sampoerna jektos.

Missie-actie ing nagari Walandi.

J. B. M. saking Madioen tanggal 17-9-29, martosaken:

Kala tanggal 17 September 1929 pang P. P. K. D. ing Madioen karawoehan djempolan kita Katholiek Djawi énggal ingkang nembé rawoeh saking negari Walandi inggih poenika pandjenenganipoen A. J. Djoepri ingkang nembé angsal Hoofd-acte.

Wonten ngrikoe kasoewoenan priksa bab: M i s s i e - a c t i e i n g n a g a r i W a l a n d i.

Mitoeroet pangandikanipoen bab jèn dipoentimbang kalijan kradjan sanèsipoen kalebet madjeng pijambak, nitik saking tradjang-tradjangipoen (lelabetanipoen).

Ing negari Walandi sanadjan poenika waoe dèrèng dados wetenschap, nanging praktijk ngadjengaken missie sampoen langkoeng katah saha sampoen kaatoer kalajan jektos, boten kados ing kradjan sanèsipoen. Boten namoeng pakempalan kémawon, dalasan partikelir oegi toemoet njokong adjenging missie. Para Katholiek Walandi ing negari Walandi boten namoeng mandjoeroeng adjenging missie ing bawahipoen pijambak (Oost- en West-Indië) nanging oegi sanès-sanès panggènan kadosta: ing negari Tjina, Philipijnen, Britsch-Indië, Afrika, Canada, Skandinavië lan sanès-sanèsipoen, tjekak soemrambah ing sadjagad.

Nitik ing kawontenanipoen kanggé tanda jekti, ing poendi-poendi panggènan temtoe wonten Pastoer, Broeder lan Zuster bangsa Walandi, toer wragad-wragad kasanggi pijambak.

Negari Walandi poenika ngantos dados pangoengsènipoen pakempalaning para missionaris (missie-orde roepi-roepi). Ing taoen 1927 ingkang sinaoe kanggé missie kinten-kinten wonten 6000 (nem èwoe). Kadjawi poenika katah jatra ingkang kakintoenaken dateng ing missie.

MANTJA NAGARI.

Nederland.

Ingkang kapilih dados pangarsa Tweede Kamer, golongan Katolik asma Mr. J. R. H. van Schaik.

Tiongkok.

Nagari Tiongkok pantjèn saweg dawah sangsara! Pasoelajan kalijan nagari Roeslan dèrèng wonten woesananipoen; ngrika-ngriki kerep wonten wadya Roes tjampoeh kalijan wadya Tiongkok. Malah, Roeslan semoe-semoenipoen getem-getem saèstoe! Ichtijar soemedya roekoen, tjabar! Dilalah, prakawis kalijan Roeslan taksih roewet, ing salebeting nagari Tiongkok pijambak toewoeh malih paprangan sadèrèk sami sadèrèk. Inggih poenika Tionghoa golongan kabangsan kalijan Tionghoa golongan kominis. Wiwitipoen kala tanggal 17 September, djalaran soeldadoenipoen Chang Fa Kuel golongan kominis, boten poeroen nglampahi pakènipoen paréntah kabangsan pindah saking Sanghai dateng Shantoeng. Golongan kominis malah ladjeng ngempal kalijan golongan ingkang damel gègèr wonten Kwangsi. Tjampoehipoen sanget ramé! (Sampoen leresipoen, manawi sesembahanipoen kamoenasika, moerid-moeridipoen ,inggih samim rina, boten pradoeli mengsah bangsanipoen pijambak inggih tinemah.

Salebetipoen wonten pasoelajan kalijan Roeslan, salebetipoen edrèledrèlan kalijan bangsanipoen pijambak . . . . wonten pawartos wadya Djepang anawan soeldadoe Tiongkok 20 tijang, Prakawis poenika saweg katiti priksa. — Poenapa Tiongkok badé saged kalampahan kinaroeboet tiga: saking Kilènipoen Wétanipoen, kalijan bangsanipoen pijambak ingkang golongan Kominis ????

Inggris - Djerman.

Kabar A n e t a R e u t e r saking Berlijn 24 Sept. njarijosaken rembag gandèngipoen nagari sakalihkalihipoen ingkang sampoen dados rembag dangoe, samangké saged kalampahan. Babadan Inggris dipoenpangarsani Lord Reading, babadan Djerman: Dr. Cuno.